

بِسْمِ اللَّهِ

الرَّحْمَنِ

الرَّحِيمِ

بررسی پیامدهای پس از بحران

پیامدهای اقتصادی بحران

مقدمه

▶ با وقوع بحران ها، تاثیرات آن را تنها در یک حوزه نمی بینیم. حوزه های مختلف با تاثیر و تاثر از یکدیگر به نحوی آثار بحران را تجربه می کنند.

▶ بنابراین موفقیت مدیریت بحران، وابسته به تحلیل درست شرایط، همه جانبه نگری، درک صحیح از اوضاع پیرامونی بحران و داشتن برنامه برای پیامدهای آن در دیگر

ادامه...مقدمه

- ▶ هر بحران پس از وقوع، پیامدهای اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، روانی و امنیتی برجای می گذارد.
- ▶ در یک برنامه مدیریت موفق جهت عبور از بحران، باید به این پیامدها اشراف کامل داشت.
- ▶ مدیریت موفق بحران، نیازمند نگرشی همه جانبه بر ابعاد و آثار بحران است.
- ▶ معمولاً مدیران بحران، مسئولیت خود را محدود به مسائل حین بحران نموده و با کاهش یا فروکش کردن مسئله، بحران را حل شده می پندارند.
- ▶ بحران ها وقتی پدید می آیند، تاثیرات خود را تنها در یک حوزه باقی نمی گذارند. حوزه های مختلف به نحوی آثار بحران را تجربه می کنند.

مدیریت بحران با برنامه ریزی استراتژیک

▶ در مدیریت بلایا هدف نهایی از انجام برنامه ریزی استراتژیک، نجات جان انسان ها، پیشگیری از ایجاد خسارات مالی و جانی، حفظ سلامتی، حمایت از بازماندگان و کاهش پیامدهای مخرب ناشی از بلایا به ویژه **زیان های اقتصادی** است که متعاقب رخداد بلایایی چون زلزله، سیل، رانش زمین و ... به وقوع می پیوندند.

این گونه رخدادها که جمع کثیری از مردم را در یک منطقه جغرافیایی وسیع تحت تأثیر قرار داده و منابع اقتصادی عظیمی را هدر می دهند، می توانند ضربات مهلکی بر پیکره یک جامعه وارد سازند. به علت ابعاد وسیع چنین حوادثی، گروه های بسیار و منابع متعددی باید مدیریت شوند.

پیامدهای اقتصادی بحران

▶ در برآورد پیامدهای اقتصادی ناشی از یک بلا، اثرات مستقیم و غیرمستقیم بلا یا باید مد نظر قرار گیرد. اثرات مستقیم شامل صدمه به دارایی‌ها و قطع درآمد افراد و نیز عدم امکان اجرای تعهدات شغلی و مالی در جامعه بلازده است.

- ▶ ارزش سرمایه از دست رفته در اثر وقوع بلایا که به آن ارزش مطلق هزینه های مستقیم نیز گفته می شود، در کشورهای توسعه یافته بیش از کشورهای در حال توسعه است.
- ▶ اما خسارات ناشی از بلایا به عنوان بخشی از ثروت ملی، در کشورهای در حال توسعه ۲۰ درصد بالاتر است.
- ▶ بلایا به ویژه در کشورهای در حال توسعه آسیب بیشتری ایجاد می کنند، چون فقر و بلا دو عاملی هستند که اثر تقویت کننده بر یکدیگر گذاشته و انگیزه های توسعه را تحلیل برده و به بخشهای غیر رسمی آسیب بیشتری وارد می کنند.

پیامدهای مستقیم اقتصادی بحران

▶ نابودی سرمایه ها مثل نابودی خانه ها، کارخانه ها، تجهیزات ارتباطی، راه های مواصلاتی (پل، جاده)، راه آهن، سیستم های تلفن و زیر ساخت های جامعه (مدارس، بیمارستان ها، مساجد، شبکه های انتقال برق و سیستم های بهسازی محیط)

پیامدهای مستقیم اقتصادی بحران

▶ خسارات وارده به موجودی ها و مواد انبار شده
به منظور استفاده نهایی و یا به عنوان ماده اولیه
برای واحدهای تولیدی.

پیامدهای مستقیم اقتصادی بحران

- ▶ خسارات وارده به واحدهای تولیدی که سبب کاهش در میزان درآمد و ایجاد چرخه معیوب در بخش های مختلف کشاورزی و صنعتی می شود.
- ▶ برای مثال درو نکردن مزارع، سبب نابودی محصولات کشاورزی شده که کمترین نتیجه آن، عدم تأمین خوراک دام و نهایتاً مرگ حیوانات اهلی و بسته شدن واحدهای شغلی مرتبط است.

پیامدهای مستقیم اقتصادی بحران

- ▶ هزینه های مربوط به عملیات امداد و نجات تیم های امدادی و پشتیبانی.
- ▶ هزینه های مربوط به بازسازی و بازگشت به وضعیت اولیه. (به عنوان مثال گزارش های پس از زلزله بم)

پیامدهای غیر مستقیم اقتصادی بحران

- ▶ برای مثال اگر یک کارخانه به علت وقوع زلزله بسته شود، پیامدهای زیر غیر قابل اجتناب خواهد بود:
- ▶ کاهش در عرضه محصولات کارخانه بدون وجود کالاهای جایگزین.
- ▶ کاهش در میزان خرید کالا و خدمات به وسیله مردمی که شغل و منبع درآمد خود را از دست داده اند.

پیامدهای ثانویه اقتصادی بحران

▶ در ادامه این اثرات مستقیم و غیر مستقیم هر دو سبب ایجاد یک سلسله اثرات ثانویه می گردند که ممکن است مدت ها بعد از وقوع بلا ظاهر شده و اقتصاد آن جامعه را دستخوش مشکلات بسیار نمایند.

پیامدهای ثانویه اقتصادی بحران

- ▶ از جمله این مشکلات می توان به ایجاد تورم، افزایش اختلاف در سطح درآمد خانواده ها و در نتیجه عدم تعادل در سلامت اقتصاد در مناطق مختلف کشور
- ▶ از دست رفتن فرصت های اقتصادی، انجام فعالیتهای اقتصادی موازی و دوباره کاری و نیز تراز منفی در پرداخت ها

دلایل برنامه ریزی برای پیامدهای ناشی از بحران

▶ زیرا اولاً بررسی روند فجایع در سال های اخیر نشانگر آن است که بشر با روند رو به رشد وقوع بلایای طبیعی مواجه است.

▶ و ثانياً عدم وجود برنامه مناسب برای پیشگیری و یا کاهش اثرات مخرب و همچنین عدم آمادگی در برابر بلایا، می تواند جامعه در معرض بلا را با فاجعه روبرو کند.

افزایش روند سیل طی دهه های اخیر ایران

نتایج مطالعات خسارات ناشی از سیل های مهم کشور در سال های ۱۳۷۰-۱۳۳۱

تعداد حوادث سیل	تعداد شهر	دهه
۱۹۱	۱۰۱	۳۱-۴۱
۲۵۱	۱۳۱	۴۱-۵۰
۴۴۱	۱۵۴	۵۱-۶۰
۱۰۰۷	۲۳۹	۶۱-۷۰
۱۸۹۰	۲۸۱	جمع کل

لزوم تدوین برنامه استراتژیک

- ▶ در چنین شرایطی (با افزایش وقوع بلایای طبیعی) وضع به گونه ای است که دولت، سیاست گذاران، برنامه ریزان و مدیران در سطوح مختلف از کلان تا جزء با محدودیت های سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، اداری و امنیتی ویژه ای مواجه هستند که تصمیم گیری و عملکرد آنها را در مراحل مختلف چرخه بلایا با دشواری روبرو می سازد.
- ▶ از این رو قبل از وقوع چنین بلایایی باید اقداماتی انجام گیرد که تدوین برنامه استراتژیک یکی از گام های مهم جهت کم نمودن تبعات اقتصادی ناشی از بحران می باشد.

تعریف برنامه ریزی استراتژیک

▶ برنامه ریزی استراتژیک بر اساس تعریف، سندی است که اهداف کلیدی درازمدت سازمان ها و نهادها را مشخص می کند.

▶ این تعریف توسط سازمان (FEMA) ایالات متحده عنوان شده است.

- ▶ Federal Emergency Mnagement Association

مقصد اولیه برنامه تدوین استراتژیک

▶ فراهم آوردن چارچوبی است که سطح بندی هر جزء از آن و اقدامات ضروری برای مراحل پیش از وقوع، هنگام وقوع و پس از وقوع بلا بر حسب نوع و شدت بلایا و پیچیدگی شرایط متعاقب آن انجام گردد.

اهمیت بالای مرحله قبل از وقوع جهت کاهش پیامدهای اقتصادی بحران

▶ لازم است به منظور کاهش پیامدهای منفی اقتصادی ناشی از بلایا، به مرحله قبل از وقوع و به ویژه مرحله کاهش اثرات مخرب بلایا توجه خاص مبذول شود. زیرا در صورت مهیا نبودن زیر ساخت ها پیامدهای اقتصادی بسیار زیاد خواهد بود.

▶ مثل رعایت آئین نامه های مربوط به مقاوم سازی ساختمان

مقایسه زلزله بم و زلزله ژاپن

- ▶ زلزله بم با شدت ۶/۳ ریشتر در در ۱۳۸۲ و زلزله ژاپن با شدت ۹ ریشتر در مارس ۲۰۱۱
- ▶ زلزله‌ای که در ژاپن رخ داد، ۲/۷ ریشتر بیشتر از زلزله «بم» بود و این در حالی است که آمار تلفات، اصلاً قابل مقایسه نیست.
- ▶ بم ۴۰۰۰۰ کشته و ۵۰۰۰۰ مجروح
- ▶ زلزله ۲۰۱۱ ژاپن ۱۲۰۰ کشته و چند هزار مجروح
- ▶ همزمان با زلزله ژاپن، سونامی سهمگینی با امواجی به ارتفاع ۱۰ تا ۱۵ متر، بنادر این کشور را در هم کوبید و بخش قابل توجهی از قربانیان ژاپنی هم نه بر اثر زلزله که به دلیل سونامی و غرق شدن در آب، جان باخته اند.

دسته بندی مراحل قبل از وقوع در برنامه تدوین استراتژیک

▶ مرحله قبل از وقوع، خود متشکل از چند فاز است که در منابع مختلف به شیوه های گوناگونی گروه بندی شده اند.

این فازها در مرحله قبل از وقوع عبارتند از :

- ▶ شناسایی عوامل خطر آفرین
- ▶ تجزیه و تحلیل میزان آسیب پذیری
- ▶ کاهش اثرات مخرب بلایا و پیشگیری
- ▶ آمادگی
- ▶ پیش بینی و هشدار

فاز اول شناسایی عوامل خطر آفرین.

- ▶ اولین گام در برنامه ریزی استراتژیک، شناسایی و ارزیابی تهدیدها و خطرات است.
- ▶ در اینجا لازم است با شناسایی عوامل تهدیدکننده در مراکز اقتصادی و جمعیتی، اهمیت خطرات بالقوه را تعیین نموده و با روشن شدن قلمرو احتمالی تهدیدها، گستره و پیامدهای مربوطه را اندازه گیری نمود و از تواتر وقوع بلایا آگاه شد.
- ▶ به این ترتیب می توان خط مشی، رویه، سیاست ها و راهبردهای لازم در برنامه را در شرایط اضطراری به سازمان ها و نهادهای دولتی و غیر دولتی ابلاغ نمود.
- ▶ تهیه لیستی از تهدیدهای شناسایی شده و تعیین داده های پایه در حیطه های اقتصادی، مورد توصیه اکید است.
- ▶ مراکز اصلی و حائز اهمیت پایتخت باید اولین مکان هایی باشند که برای آنها برنامه ریزی استراتژیک انجام می گیرد.

فاز اوله شناسایی عوامل خطر آفرین .

▶ مثل انجام انواع پهنه بندی با استفاده از
مدل های مختلف برای شناسایی عوامل
خطر

فاز دوم تجزیه و تحلیل میزان آسیب پذیری.

- ▶ در این راستا باید از متدولوژی مناسب و استانداردهای لازم جهت تجزیه و تحلیل میزان آسیب پذیری بهره برد.
- ▶ در این مرحله می توان با توجه به عوامل خطرآفرین در هر منطقه و با استفاده از مدل های مناسب، خسارات احتمالی ناشی از آنها را برآورد کرد
- ▶ از جمله روش های مورد استفاده در کشورهای پیشرفته، بهره گیری از نرم افزارهایی است که بر پایه سیستم GIS تهیه شده باشد.
- ▶ مثل نرم افزار HAZUS که می تواند با توجه به سناریوهای مختلف، وقوع بلایا، میزان خسارات مالی، جانی و اقتصادی را با استفاده از روش های آماری برآورد نماید.
- ▶ دانش کنونی بشر قادر به پیشگیری از وقوع حوادث و بلایای طبیعی نیست اما می تواند با انجام تمهیداتی از میزان آسیب ها بکاهد.

فاز دوم. تجزیه و تحلیل میزان آسیب پذیری .

- ▶ مثل پژوهشی که توسط راشد در سال ۲۰۰۳ با استفاده از GIS به مدل سازی میزان آسیب پذیری ناشی از زلزله پرداخت. وی رویکردی فازی نسبت به جهان پیرامون دارد و با این نگاه مدلی را بر اساس تحلیل سلسله مراتبی برای پیش بینی میزان خطر تهیه می کند.
- ▶ لانتادا و همکاران در سال ۲۰۰۹ در تحقیقی ضمن مدلسازی آسیب پذیری شهر بارسلون با استفاده از مدل RISK-UE با به کارگیری مدل های موجود در زمینه تخمین خسارات به ارزیابی خسارات انسانی و اقتصادی در شهر بارسلون پرداخته اند.
- ▶ مطالعات داخلی

فاز سوم کاهش اثرات مخرب بلایا و پیشگیری.

▶ در فاز سوم که کاهش اثرات مخرب بلایا و پیشگیری را شامل می شود، نیازها مورد شناسایی قرار گرفته و چگونگی پاسخ به این نیازها و تأمین تجهیزات و منابع لازم بر اساس نیازسنجی های انجام شده، صورت می گیرد. این تصمیم گیری بر پایه دو مرحله قبل یعنی شناسایی عوامل خطرآفرین و میزان آسیب پذیری انجام می شود که نتیجه نهایی آن ارزیابی خطرات و تهدیدها است.

فاز سوم کاهش اثرات مخرب بلایا و پیشگیری.

- ▶ در این زمینه مقالات زیادی منتشر شده است.
- ▶ در کشور ایران این سری از مقالات بیشتر در رده مقالات توصیفی قرار می گیرد.
- ▶ این پیشنهادات می تواند برای جلوگیری از مخاطرات بعدی بسیار موثر باشد اگر از طرف مسئولان و مردم به آنها توجه جدی شود

▶ بر اساس تعریف (FEMA) فاز کاهش اثرات مخرب بلا شامل مجموعه اقداماتی است که در درازمدت به منظور کاهش خطراتی که زندگی بشر و سلامت او را مورد تهدید قرار می دهد انجام می گیرد.

▶ خواه این عوامل در گروه عوامل خطر آفرین طبیعی باشند و یا در نتیجه دخالت بشر ایجاد گردند.

فاز چهارم . آمادگی.

- ▶ در فاز آمادگی، پیشاپیش فعالیت ها و اقداماتی برای اطمینان از پاسخ موثر به آثار مخاطره ها انجام می پذیرد.
- ▶ در این فاز ۲ اقدام مهم انجام می گیرد: استقرار سامانه هشدار اولیه و تدوین برنامه آمادگی.
- ▶ آموزش و تمرین اجزاء اصلی برنامه آمادگی هستند.

فاز پنجم پیش بینی و هشدار.

- ▶ بحران های طبیعی مانند سیل و زلزله و یا بحران های غیرطبیعی مثل جنگ، غیرمنتظره و نابهنگام هستند. حتی اگر به افراد درباره وقوع حادثه در آینده **هشدار** هم داده شده باشد، به دلیل آنکه زمان خاص تعیین نشده و خیلی ها از لحاظ روانی آماده نیستند پس این می تواند چالشی جدی برای هر مکانی باشد.
- ▶ مثلاً شما در نظر بگیرید مدیریت بحران یک شهر یا استان زیر نظر شماست و شما از طرف حاکمیت به عنوان نماینده تام الاختیار می توانید تصمیم بگیرید. خبری مبنی بر وقوع زلزله ای مهیب در چند ساعت دیگر برای شهر و منطقه شما پیش بینی می شود چه کاری انجام می دهید؟

فاز پنجم پیش بینی و هشدار.

► مقالات بسیار زیادی در این زمینه در سطح داخلی و خارجی چاپ شده و پایان نامه های زیادی به این موضوع پرداخته شده است و در مورد هر یک از مخاطرات مثل سیل، زلزله، حرکات دامنه ای و ... با استفاده از روش های مختلف پیش بینی و هشدار، بحث و تجزیه و تحلیل صورت گرفته است.

▶ عوامل خطر آفرینی که در پی بلایای طبیعی، جوامع را از نظر اقتصادی در معرض خطر قرار می دهند می توانند تحت تأثیر اقدامات و عملکرد انسانی، تخفیف یافته و یا تشدید شوند.

▶ برای مثال در یک سو، از بین بردن جنگل ها امکان وقوع سیل را بیشتر می کند و از سوی دیگر، احداث ساختمان های مقاوم در برابر زلزله از میزان صدمات و خسارات متعاقب وقوع زلزله می کاهد.

- ▶ شدت صدمات و خسارات ناشی از عوامل خطر آفرین می تواند بر حسب میزان رشد و توسعه یک جامعه، ماهیت بلا را تغییر دهد.
- ▶ رشد و توسعه یک جامعه ممکن است آن را با خطرات جدیدی روبرو کند و یا خطرات متعاقب بلایا را تشدید نماید. مثلا ساختن سد بر روی یک گسل ممکن است موجبات نابودی آن را فراهم آورد یا رانش زمین در منطقه ای که سد در آن احداث شده است می تواند ایجاد سیل کند. چنان که در سال ۱۹۶۳ وقوع حادثه مشابهی در وایونت ایتالیا موجب مرگ حدود ۲۰۰۰ نفر شد.

▶ سیلاب ناشی از شکست سد، از فاجعه آمیزترین حوادث در دو قرن اخیر بوده است. در این نوع سیلاب، حجم قابل توجهی از آب در مدت زمان کوتاهی در پایین دست رودخانه رها شده و موجب پیدایش امواج عظیم در پایاب می‌گردد. از آنجا که بسیاری از رودخانه‌ها توانایی گذردهی لازم را ندارند، موج سیلاب در پایین دست از مسیر اصلی رودخانه خارج شده و ضمن ورود به دشت سیلابی، خطر جانی و مالی برای شهرها، روستاها و سازه‌های موجود در مسیر را فراهم می‌سازد.

▶ مقاله درس‌هایی از شکست سدهای بزرگ

انسان از عوامل تشدید کننده پیامدهای اقتصادی بحران

▶ به عنوان مثال خانه هایی که در دامنه تپه هایی ساخته می شوند که پوشش گیاهی و جنگلی آن به منظور استفاده در صنایع و یا به عنوان سوخت مورد استفاده قرار می گیرد، این مناطق را در برابر سیل آسیب پذیر می کند. که به دنبال آن افزایش تبعات اقتصادی حاصل از سیل را شاهد خواهیم بود.

▶ وقوع سیل در کشور نپال به دلیل تخریب پوشش گیاهی توسط مردم در فاصله سال های ۱۹۸۳ تا ۱۹۹۸ جان بیش از ۱۸۰۰۰ نفر را گرفته است.

▶ یا وقوع سیل های دهه اخیر استان گلستان و ارتباط آن با تخریب پوشش گیاهی در بالادست حوضه ها

انسان از عوامل تشدید کننده پیامدهای اقتصادی بحران

- ▶ ساختمان های با استحکام کم، معضل دیگری است که افزایش میزان آسیب پذیری در برابر بعضی رخدادهای طبیعی همچون زلزله و طوفان را سبب می گردد.
- ▶ چنان که بافت سنتی شهری، استفاده از مصالح ارزان قیمت و عدم استفاده از اسکلت فلزی در ساختمان های مسکونی و اداری در زمین لرزه سال ۱۹۸۸ در ارمنستان با بزرگی ۶/۹ در مقیاس ریشتر، جان ۲۵۰۰۰ انسان را گرفت و در زلزله سال ۲۰۰۳، بم با بزرگی ۶/۳ ریشتری حدود ۴۰۰۰۰ نفر کشته بر جای گذاشت.
- ▶ این در حالی است که زلزله سیاتل آمریکا در سال ۱۹۹۹ با بزرگی ۸ در مقیاس ریشتر، هیچ کشته ای نداشت.

دلیل اختلاف فاحش تلفات ناشی از بحران در مناطق مختلف جهان

- ▶ این اختلاف فاحش در پیامدها می تواند نشانگر تفاوت در قوانین ساخت و ساز و عدم وجود نظارت بر رعایت مقررات ساختمان سازی باشد.
- ▶ عدم انجام اقدامات ایمنی لازم و فقدان برنامه ریزی علمی و کارشناسانه، خود به این پیامدهای مخرب دامن می زند.

به نقش عوامل اقتصادی بر بلا یا می توان از منظر دیگری نگریست

▶ بلا یا همچون فقر و بیماری، بیشتر گروه های آسیب پذیر جامعه را تحت تأثیر قرار می دهند. به این ترتیب افراد فقیر و متعلق به سطوح پایین تر اقتصادی اجتماعی، کودکان، زنان و سالمندان به مراتب بیش از سایر گروه ها در معرض آسیب های ناشی از بلا یا قرار می گیرند و این خود مهر تأییدی بر لزوم انجام برنامه ریزی استراتژیک برای مقابله با پیامدهای اقتصادی بلا یا است.

▶ متعاقب رخداد بلایای طبیعی، آسیب دیدن بانک ها، از دست رفتن موجودی نقدی افراد، بر هم خوردن تعادل یا نظم موجود در عرضه و تقاضا در سطح منطقه و گاه در سطح کشور (مثل مواردی که منطقه زلزله زده، کانون تولید محصولات مهم یا مرکز توزیع، مصرف و یا انبار کالا در سطح کشور باشد) سبب روبرو شدن با مشکلات اقتصادی بسیار در سطح محلی و ملی می شوند.

▶ افزایش مصرف محصولاتی خاص در منطقه آسیب دیده، از بین رفتن سرمایه های دولت و مردم در منطقه بلازده و خطراتی که سرمایه گذاری مجدد بخش های دولتی و خصوصی را در مناطق مستعد بلایای طبیعی تهدید می کند، همه نشانگر اهمیت وجه اقتصادی بحران و ضرورت توجه به آن در برنامه ریزی استراتژیک هستند.

- ▶ در مدیریت بلا اندازه و بزرگی یک بلا می تواند بر روی نیازهای مردم و سازمان ها اثر گذار باشد .
- ▶ چون اندازه بلا یا حادثه غیر مترقبه مستقیماً روی منابع اقتصادی و نیروی انسانی منطقه آسیب دیده اثر می گذارد. بنا براین به دست آوردن اطلاعات اقتصادی و دموگرافیک که به طور مرتب روزآمد می شوند از ارزش و اهمیت بسزایی برخوردار است.
- ▶ فقدان اطلاعات روزآمد، محدودیت در دانسته ها و اقدامات پیش بینی شده در برنامه ریزی استراتژیک را موجب شده و از توانمندی در نوآوری و خلاقیت می کاهد.

اهمیت منابع اقتصادی در مدیریت

بحران

- ▶ منابع در اختیار منطقه بحران زده اهمیت بسیاری دارد. گاه در رخداد یک بلا، برای پاسخگویی به نیازها، همه منابع موجود در منطقه آسیب دیده و مناطق مجاور آن و گاه تمام امکانات موجود در کشور باید به کار گرفته شوند.
- ▶ منابع مورد نیاز می توانند از طریق مراکز آموزشی، تجاری، صنعتی، کمک های سازمان ها و مؤسسات دولتی و خصوصی و یا کمک های داوطلبین و افراد خیر تأمین شوند.
- ▶ تعیین سیاست ها و تأمین منابع مالی در زمره ارکان مهم فرآیند برنامه ریزی استراتژیک در بخش های نیروی انسانی، آموزش همگانی و تجهیزات به شمار می آیند.
- ▶ منابع مالی مورد نیاز به منظور حفظ وضعیت آماده باش و ایجاد انگیزش برای انجام اقداماتی که سبب کاهش اثرات مخرب بلایا می گردد و یا از پیامدهای منفی آن می کاهند باید لحاظ شود. توجه به این موارد، سطح آمادگی یک جامعه را در برابر آثار اقتصادی ناشی از بلایای طبیعی مشخص می کند. برای انجام اقدامات استراتژیک، تخصیص منابع مالی کافی اجتناب ناپذیر است. در این میان وظیفه دولت تأمین منابع مالی اولیه و ایجاد پل ارتباطی با سازمان های مختلف داخل و خارج کشور برای تکمیل منابع مالی مورد نیاز است.
- ▶ زیرا سیاست گذاری، تأمین و توسعه اقدامات پشتیبانی بر عهده دولت است و انجام هماهنگی های لازم برای مصرف این اعتبارات الزاماً توسط دولت انجام می گیرد. بنابراین برنامه ریزی استراتژیک می تواند در حکم یک سند علمی و عملی برای دولت باشد که به کمک آن اولویت های تخصیص منابع برای تأمین نیازها را به هنگام وقوع بلایا مشخص می کند.

ارائه پیشنهاداتی برای کاهش پیامدهای اقتصادی بحران در راستای برنامه استراتژیک **پیشنهاد اول**

- ▶ هماهنگ کردن برنامه های اقتصادی با برنامه های توسعه ملی به منظور کاهش ضرر و زیان
- ▶ برای مثال در مناطقی که احتمال وقوع سیل یا طوفان های شدید ثابت شده است، کاشت انواعی از محصولات کشاورزی که در برابر بادهای شدید یا سیل مقاوم هستند می تواند راهکاری مناسب برای کاهش تبعات اقتصادی حاصل از بحران باشد.

ارائه پیشنهادهای برای کاهش پیامدهای اقتصادی بحران در راستای برنامه استراتژیک پیشنهاد دوم

- ▶ هدایت اقتصاد تک محصولی به سمت اقتصاد چندمحصولی
- ▶ مناطقی که تنها یک منبع اصلی یا منحصر به فرد درآمد در آنها وجود دارد، در برابر وقوع بلایا به شدت آسیب پذیر هستند. برنامه ریزان و استراتژیست ها باید برای این مناطق، ایجاد تنوع در تولید کالاهای اقتصادی را پیش بینی کرده و متناسب با بلایای شایع در منطقه، فعالیت های اقتصادی را به گونه ای تنظیم نمایند که در صورت رخداد بلا، یا دچار آسیب نشوند یا آسیب کمتری را متحمل شوند.

هدایت اقتصاد تک محصولی به سمت اقتصاد چندمحصولی

▶ تولید محصولات متنوع در مناطقی که اقتصاد آن بر پایه تک محصول است حائز اهمیت فراوانی است. به طور مثال کشورهای که به صورت جزایر کوچکی در قلب اقیانوس ها واقع شده اند و اقتصاد آنها وابسته به صادرات موز، روغن زیتون یا دیگر فرآورده های کشاورزی است، در برابر آسیب های ناشی از یک گردباد و یا طوفان های شدید بسیار آسیب پذیرند.

▶ چنین کشورهایی می توانند با تقویت صنایعی مثل ماهیگیری و صنایع دستی یا انجام فعالیت های دیگر اقتصادی، خود را از دام اقتصاد تک محصولی و خطرات و تبعات ناشی از آن رهایی بخشند. اتخاذ اقتصاد چند محصولی به حفظ منطقه در برابر بلایای طبیعی کمک کرده و مانع از نوسانات غیر قابل پیش بینی قیمت ها در بازار جهانی می گردد.

ارائه پیشنهادهای اقتصادی بحران در راستای برنامه استراتژیک پیشنهاد سوم

- ▶ توسعه فعالیت های اقتصادی مقاوم در برابر بلایا در یک منطقه
- ▶ بعضی از فعالیت های اقتصادی، به وسیله انواع خاصی از بلایا تحت تأثیر قرار نمی گیرند. به طور مثال انبار کردن کالاها در مناطقی که احتمال وقوع زلزله وجود دارد بیش از استقرار صنایع تولیدی مقرون به صرفه است.
- ▶ همچنین در مناطق ساحلی که در معرض وقوع گردبادهای سهمناک قرار دارند، کاشتن درختان نارگیل یا نخل در منطقه مناسبتر است تا کاشتن درختان پرتقال، لیمو یا دیگر درختانی که در برابر باد و طوفان مقاومت کمتری دارند.
- ▶ به عنوان یک اصل، باید بر سرمایه گذاری بر روی محصولات و صنایعی که در برابر عوامل خطر آفرین محیطی از آسیب پذیری کمتری برخوردارند، تمرکز شود.

ارائه پیشنهادهای اقتصادی بحران در راستای برنامه استراتژیک پیشنهاد چهارم

▶ توسعه سرمایه گذاریهای استراتژیک

▶ برنامه ریزان اغلب می توانند سرمایه گذاران را به سرمایه گذاری در مناطق دور از عوامل خطرآفرین طبیعی تشویق کنند. اتخاذ این راهبرد در توسعه محلی بسیار مشکل است.

▶ اکثر عوامل خطرآفرین به یک منطقه یا محل خاص اختصاص ندارند و می توانند مناطق وسیعی را مورد تهدید قرار دهند. برای مثال مناطقی که در پهنه بندی زلزله قرار دارند وسعتی معادل چندین هزار کیلومتر دارند و تغییر محل زیستگاه مردم یا مکان های سرمایه گذاری، اغلب ممکن نیست.

▶ بنابراین عوامل آسیب رسان که به طور معمول روی نمی دهند معمولاً در برنامه ریزی های توسعه اقتصادی در نظر گرفته نمی شوند. ثابت شده است که سرمایه گذاری استراتژیک در بخش های کشاورزی در مکان هایی که پتانسیل وقوع بلایا را دارند موفقیت آمیز بوده است.

مثالی برای توسعه سرمایه گذاریهای استراتژیک

▶ برنامه های توسعه منطقه ای در هند که توسعه آبیاری و فعالیت های احیای اراضی و ایجاد مزارع از تولید به مصرف در کنار جاده هایی انجام شده است که وقوع سیل و طوفان های شدید گاهی در آن مناطق ایجاد مشکل نموده است.

▶ به این ترتیب با کاربرد این فعالیت های اقتصادی، هم توسعه ممکن شده است و هم در صورت وقوع بلایا، آسیب شدیدی بر پیکره منطقه وارد نمی شود. زیرا به دلیل کاربری کشاورزی منطقه، تعداد کمی از مردم در آن محل سکنی می گزینند. به این ترتیب تلفات انسانی ناشی از طوفان و سیل به میزان قابل توجهی کاهش خواهد یافت.

ارائه پیشنهاداتی برای کاهش پیامدهای اقتصادی بحران در راستای برنامه استراتژیک **پیشنهاد پنجم**

- ▶ ارتقای آگاهی، تغییر در نگرش و بهبود عملکرد مردم در جهت شناسایی عوامل خطرآفرین در محل زندگی و انجام اقدامات پیشگیری و آمادگی.
- ▶ برای مثال تشویق مردم به مقاوم سازی منازل در مناطق لرزه خیز و یا سکونت در محلهایی دور از مسیر، انجام درختکاری و تمامی اقداماتی که با انجام آن ها می توان از دست رفتن سرمایه ها و منابع را به حداقل رساند.

ارائه پیشنهاداتی برای کاهش پیامدهای اقتصادی بحران در راستای برنامه استراتژیک **پیشنهاد ششم و هفتم**

- ▶ اعطای وام های کم بهره و اتخاذ بخشودگی های مالیاتی از سوی دولت برای رعایت مقررات ایمنی در بخش های مختلف مثل ساخت و سازهای ایمن، تخلیه داوطلبانه منازل و اماکن در مسیر سیل.
- ▶ انتقال سازمان های صنعتی، مؤسسات دولتی و کارخانه ها به مناطقی که احتمال وقوع بلا در آنها پایین است.